UCHWAŁA NR XXXII/199/26
RADY MIEJSKIEJ W OSIEKU

z dnia 27 października 2026 r.

w sprawie ustanowienia pomnika przyrody nieożywionej – głaz narzutowy, na terenie miejscowości Tursko Wielkie – Zagumnie, Gmina Osiek

Na podstawie art. 7 ust.1 pkt 1 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 662; zm.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1688 oraz z 2026 r. poz. 912) oraz art. 44 ust. 1, ust. 2, ust 3a, art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 13; zm.: Dz. U. z 2025 r. poz. 1673 oraz z 2026 r. poz. 426, poz. 737 i poz. 912.) po uzgodnieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Kielcach, uchwala się, co następuje:

§ 1. 1. Ustanawia się pomnikiem przyrody nieożywionej – głaz narzutowy o wymiarach: wysokość 80 cm oraz obwód 495 cm, położony w miejscowości Tursko Wielkie – Zagumnie, znajdujący się na terenie działki o numerze ewidencyjnym 78, obręb 0020 Tursko Wielkie, stanowiącej własność prywatną, zwany dalej „pomnikiem przyrody".

2. Współrzędne geograficzne umiejscowienia pomnika przyrody są następujące: 50°28'08.1" N, 21°22'36.8" E.

3. Położenie pomnika przyrody, o którym mowa w ust. 1 określa załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

4. Nadaje się pomnikowi przyrody, o którym mowa w ust. 1 nazwę – „STASZEK".

§ 2. Szczególnym celem ochrony pomnika przyrody jest ochrona tworu przyrody nieożywionej, charakteryzującej się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, naukowymi oraz historycznymi, a także cechami osobniczymi, takimi jak wiek i rozmiar.

§ 3. W stosunku do pomnika przyrody nieożywionej, o którym mowa w § 1, wprowadza się następujące zakazy:

1) niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu lub obszaru,

2) uszkadzania i zanieczyszczania gleby,

3) umieszczania tablic reklamowych.

§ 4. Nadzór nad pomnikiem przyrody sprawuje Burmistrz Miasta i Gminy Osiek.

§ 5. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Osiek.

§ 6. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Osieku

Piotr Baran

Załącznik do uchwały nr XXXII/199/26
Rady Miejskiej w Osieku
z dnia 27 października 2026 r.

Położenie głazu narzutowego

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 13; zm.: Dz. U. z 2025 r. poz. 1673 oraz z 2026 r. poz. 426, poz. 737 i poz. 912.), przyroda, jako dziedzictwo i bogactwo narodowe, podlega szczególnej ochronie ze strony organów administracji publicznej oraz całego społeczeństwa.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy o ochronie przyrody, jedną z form ochrony przyrody są pomniki przyrody. W myśl art. 40 ww. ustawy, pomnikami przyrody definiuje się „pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie."

Na podstawie art. 44 ustawy ustanowienie pomnika przyrody następuje w drodze uchwały rady gminy, w której określa się nazwę, położenie, sprawującego nadzór, cele ochrony, zakres czynnej ochrony oraz zakazy – wybrane spośród tych wymienionych w art. 45 ust. 1. Projekt uchwały został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Kielcach.

Wniosek o ustanowienie pomnika przyrody złożyła grupa *Natura_staszowskie* wraz z lokalną społecznością. We wniosku zaproponowano ustanowienie pomnikiem przyrody nieożywionej głazu narzutowego zlokalizowanego w miejscowości Tursko Wielkie – Zagumnie, na terenie działki nr 78, stanowiącej własność prywatną. Właściciele nieruchomości wyrazili zgodę na ustanowienie głazu pomnikiem przyrody.

Wnioskodawcy zaproponowali nadanie głazowi nazwy „STASZEK", będącej nazwą zaproponowaną przez właścicieli posesji.

Zgodnie z opisem (stanowiącym załącznik nr 1 do wniosku nr PP/01/25_OS, opracowanym przez prof. UJK dr hab. Marię Górską-Zabielską oraz Zbigniewa Walenciaka) wspomniany głaz narzutowy, wyróżnia się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi, geologicznymi i poznawczymi. Głaz został określony jako eratyk przewodni, pochodzący z określonego obszaru źródłowego, zlokalizowanego około 20–60 km na północny zachód od jeziora Vänern w południowo-zachodniej Szwecji.

Występowanie tego rodzaju głazu nie jest w Polsce powszechne. Zgodnie z informacjami zawartymi w dokumentacji źródłowej, według wiedzy autorów opisu tego rodzaju głazu nie ustanowiono dotychczas pomnikiem przyrody, co dodatkowo podkreśla jego walory poznawcze i geologiczne.

Głaz ma wymiary: 1,70 m długości, 1,35 m szerokości i 0,80 m wysokości, przy obwodzie wynoszącym 4,95 m. Jego objętość oszacowano na około 0,96 m^3, natomiast masę na około 2,64 tony.

Pod względem struktury głaz jest drobnoziarnisty. Skałę tworzy masa bardzo drobnych minerałów reprezentowanych przez matowo-czarny piroksen, natomiast jasne składniki stanowią białe do żółtawych plagioklazy. W skale występują również liczne drobne, brązowe ziarna granatów.

Z punktu widzenia historii geologicznej głaz należy do skał prekambryjskich. Jego silne przeobrażenie nastąpiło podczas późnej fazy orogenezy swekonorweskiej, około 900 mln lat temu, z dokładnością do kilkudziesięciu milionów lat.

Następnie, w wyniku procesów geologicznych i działalności lądolodu skandynawskiego, głaz został przemieszczony ze swojego pierwotnego obszaru występowania. Orientacyjny czas jego przytransportowania przez lądolód określono na okres zlodowacenia san II, około 480–420 tys. lat temu, należącego do kompleksu zlodowaceń południowopolskich. Tym samym obiekt stanowi bezpośrednie świadectwo epoki lodowcowej i procesów geologicznych, które kształtowały obszar obecnej Polski.

Głaz został odnaleziony i odkopany podczas prac polowych na działce nr 16 w Tursku Wielkim przez właściciela tejże działki. Następnie został przetransportowany do obecnej lokalizacji, znajdującej się około 500 m w linii prostej od pierwotnego miejsca położenia.

W pobliżu obiektu, w odległości około 60 m, przebiega zielony szlak pieszy PTTK – Niepodległościowy, co stwarza dodatkowe możliwości wykorzystania głazu jako elementu edukacji przyrodniczej i popularyzacji wiedzy o geologii oraz dziedzictwie przyrodniczym regionu.

Ustanowienie głazu narzutowego „STASZEK" pomnikiem przyrody realizuje w szczególności potrzebę ochrony georóżnorodności województwa świętokrzyskiego, w tym zachowania obiektu reprezentującego rodzaj głazu („koronit z granatami"), dla którego brak jest dotychczas ustanowionego pomnika przyrody.

Celem ochrony jest również zachowanie jego walorów poznawczych, edukacyjnych i kulturowych, w tym możliwości wykorzystania obiektu do transferu wiedzy o procesach geologicznych, pochodzeniu głazów narzutowych oraz historii epoki lodowcowej.

Ustanowienie pomnika przyrody przyczyni się w szczególności do:

– zachowania unikatowego obiektu geologicznego;

– ochrony georóżnorodności województwa świętokrzyskiego i Gminy Osiek;

– zachowania eratyku przewodniego dokumentującego transport lodowcowy ze Skandynawii;

– ochrony obiektu o szczególnych walorach naukowych i poznawczych;

– zachowania bezpośredniego świadka epoki lodowcowej;

– popularyzacji wiedzy geologicznej i przyrodniczej;

– wykorzystania obiektu do celów edukacyjnych;

– zachowania jego wartości kulturowych i sentymentalnych;

– wzmacniania zainteresowania mieszkańców lokalnym dziedzictwem przyrodniczym.

Mając na uwadze rzadkość występowania tego rodzaju skały, jej znaczenie jako eratyku przewodniego, szczególne walory geologiczne i poznawcze, związek z historią zlodowaceń oraz wartości edukacyjne, kulturowe i sentymentalne, ustanowienie głazu narzutowego „STASZEK” pomnikiem przyrody jest w pełni zasadne.